

KAN BANKACILIĞINDA EN SIK GÖRÜLEN HATALAR VE YASAL SORUMLULUKLAR

Yard.Doç.Dr.Hülya BİLGEN

İstanbul Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi

Transfüzyon Güvenliği

HEKİM
ve
HASTA

Beyinden vene

Transfüzyon
kararı ve onam

Hastane protokolü
bileklik → Hasta kan
örnekleri

Bağışçı seçimi

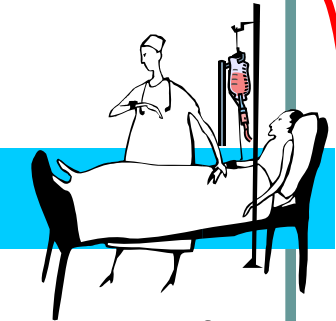
Kanın alınması

Donör testleri

Uygunluk
testleri

Hastaya kanın
çıkışı

Hastaya transfüzyon
takip

DONÖR

Uygun kan ürünü

HASTA

Venden vene

Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon
Kursu XII 03-07 Kasım 2009

Kan Bankacılığı

EMERGENCY

ACİL

- Donör seçimi, donör kazanılması
- Flebotomi
- Kan ve kan bileşenlerinin eldesi
- Kan ve bileşenlerine uygulanan testler
- Kan ve kan bileşenlerinin saklanması
- Kan ve kan bileşenlerinin taşınması
- Transfüzyon öncesi uygunluk testleri
- Transfüzyon reaksiyonu sonrası testler
- Kalite kontrol çalışmaları

KAN
BAĞIŞLAYIN

Kan Transfüzyonu

?

Kan Bankası

Hastane

Donörler

Alıcılar

Güvenlik işlemleri

Kazanım – Tarama – Kan alma- test – Xmatch transfüzyon – izlem

Politikalar

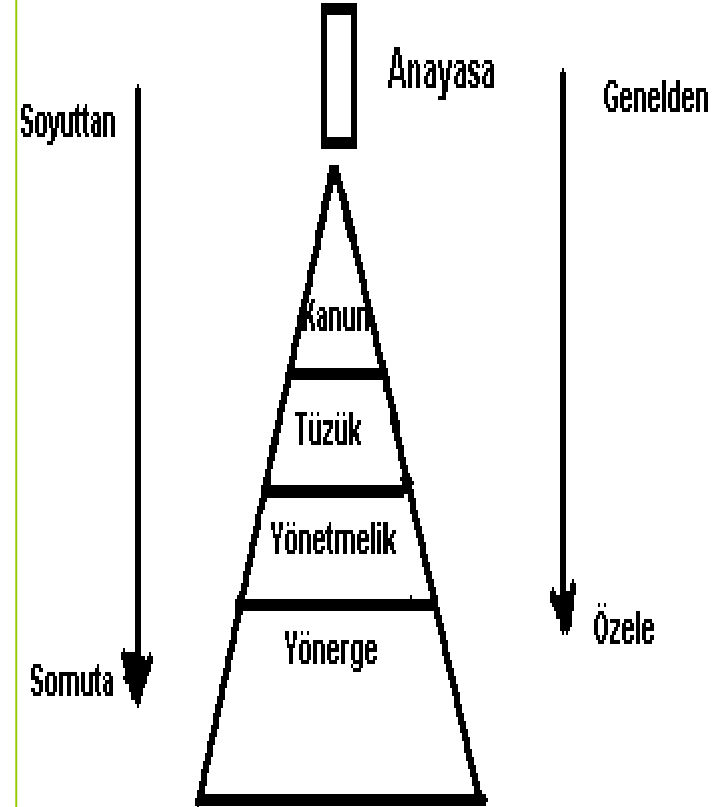
Düzenleme

FINANS

Hükümet

YASAL DÜZENLEMELER

Anayasa
Yasa
Tüzük
Yönetmelik
Genelge
Yönerge
Tebliğ

Transfüzyon Tıbbı Uygulamaları

- Kan kanunu
- Kan ve kan ürünleri yönetmeliği
- Kan ve kan ürünleri rehberi
- Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği
- 26.09.2004 gün, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 04.12.2004 gün, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
- 13.12.2004 gün, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
- Kabahatler Kanunu
- Devlet Memurları Kanunu 657 sayılı kanun
- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
- Türk Tabipleri Birliği 31.01.1953 tarih, 6023 sayılı Kanun
- Borçlar Kanunu Ticaret Kanunu

HATA

- İnsanın içinde bulunduğu her işte hata kaçınılmaz bir risktir.
- Türk Dil Kurumu'na göre;
  - 1) yanlış
  - 2) istemeyerek ve bilmeyerek yapılan yanlış, kusur, yanılma, yanılğı.
  - 3) suç, günah, kusur..
- Hatalar planlanmış bir işin amaçlandığı şekilde tamamlanmaması ya da planlama hatası , bilgisizlik sonucu karşımıza çıkar.

Sorumluluk

- Sağlık hizmeti sunumu otuz civarında farklı meslek gruplarının uyum içinde çalışmak zorunda oldukları karmaşık bir yapıdır.
- Diğer yandan sağlık çalışanları mesleki uygulamalarından dolayı yasalar karşısında sorumludur.
- Bu yüzden sadece uzmanlık alanı ile ilgili tıbbi klasik bilgileri bilmek ve uygulamak zorunda olması yeterli olmayıp temel hukuk bilgilerine de sahip olunması gereklidir.

Sorumluluk

- Yasalar olduğu sürece sorumluluk da var olacaktır.
- Sorumluluk duygusu hukukun üstünlüğüünün vazgeçilmez bir unsurudur.
- Sağlık çalışanı ister insan kaynaklı olsun ister cihaz ve teknolojik kaynaklı olsun herhangi bir hata sonucu hastaya zarar vermişse kusurlu sayılır.
- Ceza hukuku " Kusursuz suç olmayacağını , bağışlanabilir kusurun söz konusu olmadığını" belirtir

Sağlık hukuku

- Sağlık hizmetinin sunumunu yapan kişiler ile hizmeti alan kişiler arasında eskiden çok fazla uyuşmazlık çıkmıyordu.Olumsuz sonuçlanan durumlarda "takdir-i ilahi" deniliyordu.
- Ancak globalleşen dünya ve bilişim ağı bireylerin olayları sorgulamasına, haklarını aramasına neden oldu.Böylece lkemizde de sağlık çalışanlarının yaptıkları işlerden dolayı soruşturulması talepleri arttı.
- Bu soruşturmalarda mevcut kanunların, hukuk ve tıp etiği bilimlerinin yardımıyla olaylara uygulanması; sağlık hizmetinin sunumuyla ilgili uyuşmazlıkların tespit ve çözümünü içeren bir bilimin yada kanunun olmaması gerçeğini ortaya çıkardı.

Sağlık hukuku

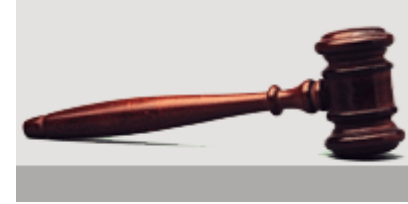
- Toplumların yaşamlarında yönlendirici olan ceza hukuku kültürünü, ceza yasasının oluşturduğu kurallar ve hükümler belirler.
- Bu yönlendirme içinde mesleklerin de yer alması kaçınılmazdır.
- Hekimlik mesleği M.. 3500 yıllarından itibaren Eski Mısırdaki hekim ve devlet adamı olan İmhotep'ten, M.4 yy.da Hipokrat'a ve nihayet günümüze kadar hep riskli meslek grubu olarak kabul görmüştür

Sağlık hukuku

- Gerçekten, hekimin uğraşı insan ve yaşamı olduğundan verdiği kararlar ve uygulamalar insan hayatına yön verici, hayat kurtarıcı bazen de telafisi mümkün olmayan olumsuzlukları içerir.
- Hekim bu kararları hep bir ince çizgide alır, yani bıçak sırtındadır. Çizginin bir tarafı komplikasyon, diğer tarafı hatalı hekimlik uygulaması yani malpraktisttir

Malpraktis Günceldir

- Malpraktis, son 30 yılda tüm dünyada tartışılan, **etik, hukuki, tıbbi, eğitimsel ve yönetimsel** yönleriyle çok yönlü, çok boyutlu bir konudur.
- Türkiye'de de son 10 yıl içinde konu çeşitli boyutlarda tartışılmaya başlanmıştır.

Malpraktis Günceldir

- Davalar artıyor
- İdari makamlara ve tabip odalarına yapılan başvurular artıyor
- Medyada haberler artıyor

Neden ?

- Sağlık Hizmetlerinde teknoloji gelişti
- Sağlık Hizmetlerinde beklentiler gelişti
- Sağlık Hizmetlerinde haklar perspektifi gelişti

Tıbbi hatalar

Hasta güvenliği ve disiplin ilişkisinde dört kusur çeşidi vardır.

- İnsan hatası,
- Dikkatsizlik,
- Kayıtsızlık ve
- Kasıtlı olarak kurallara uymamak

Hatalar /Disiplin

- Disiplin açısından bakıldığında hatanın analizi bu 4 kusur yöntemine göre yapıldığında daha doğru sonuç elde edilebilir.
- Disiplin karar verme stratejileri de kurumlar arasında farklılık gösterebilir.
- Sonuca dayalı,kurala dayalı ve riske dayalı disiplin uygulama yöntemleri vardır.

Tıbbi Hataların Mesleğe Göre Sınıflandırılması

- Gazetelerde yer alan malpraktis ile ilgili haberlere dayalı bir araştırmaya göre*, tıbbi hataları yapan kişilerin %65.2'lik dilimini hekimler, %12.2'sini hemşireler, %9.9'unu hekim ve hemşireler beraber, **%2.3'ünü laboratuvar görevlileri oluşturmuştur.***
- **ERTEM,G., OKSEL,E., AKBIYIK, A.;;Hatalı Tıbbi Uygulamalar ile İlgili Retrospektif Bir İnceleme-Dirim Tıp Gazetesi 2009; yıl: 84 sayı: 1*
- *Bu oranlar Kuruma Göre; %38.4 özel hastaneler, %31 devlet hastaneleri ve %16.9 üniversite hastaneleri olarak sınıflanmaktadır.*

Tıbbi Hataların Olumsuz Sonuçları

- Toplumun sağlık çalışanlarına karşı güveninin azalmasına,
- Hatayı yapan kişinin ve hataya maruz kalanın ruhsal yönden olumsuz etkilenmesine yol açarken,
- Gerek lke bütçesinde gerekse hatayı uygulayan ve hataya maruz kalan bireylerin bütçesinde önemli kayıplara neden olmaktadır.*
- * *Hataya maruz kalanların %65'inin hastanede kalma sürelerinin uzamış, %35'inin ise maliyet olarak kayıp yaşamış.*

Malpraktise Neden Olan Faktörler

Bireysel Faktörler;

- Tıbbi bilgi yeterliliği (Tıp eğitimi ve Sürekli Tıp Eğitiminin kalitesi),
- Beceri (kişinin yeteneği, deneyimi),
- Karar verebilme yeteneği (meslek-kişi uyumu),
- Kendini yenileme ve değerlendirme(otokontrol),
- Çevreyle iletişimde başarı (başta bilgi ve sorumluluk olmak üzere paylaşım yeteneği),
- Karakter (ahlak,vicdan) gibi sorumluluklarının yanı sıra,

Malpraktise Neden Olan Faktörler

Sistemsal Faktörler;

- Tıp eğitiminin niteliği, Sürekli Tıp Eğitimi(Eğitim Sistemi),
- Altyapı yeterliliği,Fiziki koşulların uygunluğu (Sağlık Sistemi),
- Nitelikli insan gücü(Eğitim ve Ekonomik Sistemler),
- Ekipman/araç-gereç durumu(Sağlık Sistemi),
- Hukuki işleyişteki nitelik, Zaman ve saydamlık(Hukuk sistemi, Adli Yargı, Adli Tıp,Yüksek Sağlık Şurası, Tabip Odası Onur Kurulları)gibi kurumsal sorumlukları vardır.

Sağlık alışanlarının yasalar karşısındaki sorumlulukları

- *Cezai sorumluluk* (adli yargı-ceza davası)
- *Hukuki sorumluluk* (adli yargı-hukuk davası)
- *İdari sorumluluk* (kurum içi soruşturma)
- *Mesleki sorumluluk* (Tabip odası onur kurulu)

TCK - KAST

MADDE 21 -

- (1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun Kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.
- (2) Kişinin, suçun Kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde OLASI KAST vardır.
- Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.

Olası kast: $1/3 - \frac{1}{2}$ indirim.

TCK / Taksir

MADDE 22 -

- (1) Taksirle işlenen fiiller, Kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.
- (2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun Kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmemeyerek gerçekleştirilmesidir.
- (3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde

BİLİNÇLİ TAKSİR vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

Bilinçli taksir: $1/3 - \frac{1}{2}$ arttırım

TCK / Taksir

- (4) Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir.
- (5) Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir.
- (6) Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir.

Kasten ölüm

Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi
MADDE 83 - (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

Kasten ölüm

3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.

Taksirle Öldürme

MADDE 85 - (1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, "iki yıldan" altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Cezai sorumluluk

- Her iki madde de bir yere kadar aynı hedefe gelmektedir ancak muğlak kavramlardır, özellikle bilinçli taksir hekimleri kolayca kapsayabilecek yapıdadır, olası kast ise bir hekim ile kasıtlı yan yana getirebilecek eşyanın tabiatına aykırı bir durumdur.
- Bu nedenle, yeni TCK' da hekim uygulamalarının taksirli suç ve kasıtlı suça kolayca sokulabilecek, pek çok madde nedeniyle hekimlere hapis cezası öngörülebilecektir

Hukuki Sorumluluk

- Hukuk davaları ceza davalarının sonucuna bağlı değildir (Borçlar kanunu 53. mad.)
- Hekimin kusuru nedeniyle zarardan sorumlu tutulabilmesi için, yaptığı girişim ile oluşan zarar arasında sebep-sonuç ilişkisi bulunmalıdır. Bu duruma illiyet (nedensellik) bağı denilmektedir.
- Zarar, illiyet bağı ve kusurun kanıtlanması zarar görene (hasta ve yakınlarına) aittir. (Borçlar kanunu mad. 41). Yine borçlar kan. mad.43'e göre maddi ve manevi tazminat söz konusudur
- Maddi tazminat içinde; çalışma gücü kayıpları, tedavi ve cenaze giderleri, destekten yoksun kalma gibi unsurlar yer alır.
- Manevi tazminat ise kişinin yaşam ve sağlığı ile uğradığı kaybın yanı sıra onur, saygınlık, sır açıklanması, özgürlüklerin kısıtlanması gibi manevi değerlerin kaybında söz konusu olur.

Hukuki Sorumluluk

- Anayasanın 129. mad. 5. fıkrasına göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, görevleri sırasında işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları kendilerine rucu edilmek (dönmek) kaydıyla idare aleyhine açılır.
- Ceza davaları özel hastane, serbest çalışan ve özel konumu olan kamu kurumu niteliğindeki Kızılay vb.kurumlarda da çalışan hekime doğrudan, kamuda çalışan hekime ise yasada belirlenmiş bir kurul izni sonucu açılır.

İdari Soruşturma

- Kamu veya özel kurum içi yapılan soruşturmadır.
- Kamudakiler için Devlet Memuru Kanununun Disiplin yönetmeliğine göre yapılır.
- Uyarı, maaş kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, kurumdan ihraç gibi cezaları içerir.

Mesleki Soruşturma

- Meslek örgütleri ve Tabip Odalarının yürüttüğü soruşturma ve yargılamalardır.
- Oda yönetim kurulu kararıyla, Onur kurulunca yapılır. Bu kararların temiz mercii TTB Yüksek onur Kuruludur.
- Odaya üye olsun, olmasın, sivil-asker tüm hekimler meslek örgütü tarafından sorgulanma ve yargılanmaya tabii tutulurlar.
- Bu yargılama sonunda hekim kusuruna göre uyarı, para cezası, 15 gün-6 ay geçici meslekten men cezasına çarptırılabilirler.

Mesleki Soruşturma

- Üç kez meslekten men cezası alan bir hekim o bölge içinde hekimlik yapamaz. Sağlık bakanlığının önerisi ve yüksek onur kurulu kararıyla ömür boyu meslekten men cezası verilebilir
- Meslekten alıkoyma-men cezası vermeye yetkili tek kurum Tabip Odası Onur Kurulu ve bununla ilişkili olarak TTB Yüksek Onur Kurulu idi .Ancak 5237 sayılı yeni TCK ile bu yetki savcı ve hakimlere,yani mahkemelere bırakılmıştır.

Yüksek Sağlık Şurası

- Sağlık mensuplarının kusurlu olup olmadığına, kusur varsa ne oranda olduğuna, karar verir.
- Hekimler hakkındaki CEZA davalarında bilirkişilik görevi gören bir danışma kuruludur.
- Kararı bağlayıcı değildir.
- Yargı isterse bilirkişi raporu isteyebilir.
- YSŞ' da kararlar dosya üzerinden verilir. İlgililerin muayenesi ve dinlenmesi söz konusu değildir.

Adli Tıp Kurumu

- Ölüm nedenini belirler.
- Dosya üzerinden karar verir, maddi delilleri esas alır.

Hekimlerin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası

- Sigorta hukuku Ticaret Hukukunun bir dalıdır
- Hekimlerin hastaların teşhis, tedavi ve tıbbi operasyon snunda oluşacak zararların tanzimidir.
- Özel klinik ve sebest çalışan hekimlerde
- Mal praktis yasası ile zorunlu
- Sigorta hakları 2 yıl geçerli
- 2.3.2007 3359 sayılı sağlık hizmetler temel kanununa zorunlu mali sorumluluk sigortası eklenmiştir

Hataların önlenmesi

- Hataların önlenebilmesi için de hataların suçlanmadan kaydı, analizi ve esas nedenlerin ortaya çıkarılması gerekmektedir.
- Toplam kalite yönetimi bir parçası olarak sağlık uygulamalarında kalite kültürü ve bilincinin yerleşmesi ile hatasızla yakın çalışmalar yapılabilir.
- Ancak son yıllarda ekonomik olarak kalite kontrol sistemlerine ödenen miktarlar giderek artmakta ve oldukça yüklü maliyetlere ulaştığı da bilinmelidir.

Hata ve cezadan koruyan faktörler

- Düzgün kayıt tutulması ve saklanması
- Sadece rıza alınması yeterli değildir, bilgilendirilme de gereklidir (Bilgilendirilmiş Rıza-Aydınlatılmış Onam)
- Tipta benimsenmiş klasik bilgilere sahip olmak ve buna uygun davranmak
- Diğer sağlık çalışanları ile işbirliği içinde çalışmak
- Personelinin hatalarından da sorumlu olduğunu bilmek
- Bilinmesi gerekeni bilmemek sorumluluk getirdiğinden mevzuatı , yasaları bilmek
- Olası komplikasyon veya olumsuzluğun üstesinden gelinemiyorsa konsültasyon veya ileri merkeze sevk mekanizmasını kullanmak
- Hasta haklarına saygılı davranmak

Kan Merkezleri Hukuksuz Konumda ?

- 5624 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanunu 11.4.2007 tarihinde kabul edilerek, 2.5.2007 tarihli 26510 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Bu Kanuna dayanarak hazırlanan Kan ve Kan Ürünleri Yönetmeliği 4.12.2008 tarihli ve 27074 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- Yönetmelik yayım tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.
- Ancak, bu Yönetmelikle birlikte uygulamaya konulması gereken yapılanma henüz gerçekleştirilmemiş olup, bunun sonucunda halen işler eskisi gibi sürdürülmektedir.
- Bu da kanuna ve yönetmeliğe aykırı bir durum anlamına gelmektedir

Kan Merkezleri Hukuksuz Konumda ?

- Yönetmelik "Yayımlı tarihinde yürürlüğe girer" şeklinde bağlayıcı ifadeye sahip olmasına karşın, halen BKM'leri tanımlanmamıştır.
- Sağlık kurumlarında önceden beri var olan ve genellikle bu üç birimin fonksiyonlarını ya tamamen veya kısmen gören kan bankaları/kan merkezlerinin ise, Yönetmeliğe göre TM konumuna çekilmesi gerekmektedir.
- Yani bu ünitelerde bağışçılardan kan alınması, kan temini ve bu amaçla gereken incelemelerin yapılması mümkün değildir. Ancak bunun uygulanabilmesi için, BKM'nin, bölgesindeki kan ihtiyacının tümünü karşılayabilir ve bölgedeki tüm sağlık kurumlarının kan taleplerine eksiksiz, zamanında cevap verebilir konumda olması şarttır.
- Bu konuma sahip BKM olmaksızın, hastanelerin kan merkezlerinin TM'ne dönüştürülmesi, hasta güvenliği bakımından çok tehlikeli olup, telafisi mümkün olmayan insani, etik ve hukuki sorunlara yol açacaktır.
- Fakat, Kanun ve Yönetmeliğe rağmen, hastanelerin kan merkezlerinin eskisi gibi devam etmeleri de hukuksuzdur.

Hatalar...

eğer bir berber hata yaparsa, bu yeni bir tarz'dır.
eğer bir terzi hata yaparsa, bu yeni bir moda'dır.
eğer bir mühendis hata yaparsa, bu yeni bir atılımdır.
eğer bir hakim hata yaparsa, bu yeni bir hukuk kuralıdır.
eğer bir bilim adamı hata yaparsa, bu yeni bir keşiftir.
eğer bir doktor hata yaparsa, bu bir hatadır.

HATASIZ GÜNLER...